

Bilag om international udvekslingsmobilitet på videregående uddannelser - Hvem tager ud, og hvem kommer ind¹

I. Udvekslingsophold

Et udvekslingsophold er et studie- eller praktikophold i udlandet som led i en dansk uddannelse eller omvendt for udenlandske studerende. Omfanget af udvekslinger er størst inden for videregående uddannelser. I forholdsmæssigt mindre omfang foregår der dog også forskellige former for udvekslingsaktiviteter inden for de øvrige uddannelsesområder. I erhvervsuddannelserne sker udvekslingerne oftest ved, at elever gennemfører en praktikperiode i udlandet. I folkeskolen og de gymnasiale uddannelser er klasseudvekslinger den mest udbredte aktivitet.

Dette bilag beskriver omfanget af udvekslingsaktiviteterne inden for de videregående uddannelser. Aktiviteter vedrørende danske unge, der tager en **hel** uddannelse i udlandet, og udenlandske unge, der tager en hel uddannelse i Danmark, er beskrevet i særskilte bilag.

I Europa sker udvekslingerne normalt via danske institutioners *samarbejdsaftaler* med udenlandske institutioner og inden for rammerne af nordiske og EU's uddannelsesprogrammer som fx Nordplus og Erasmus-programmerne.

Uden for Europa foregår udvekslingerne normalt alene inden for rammerne af institutionelle udvekslingsaftaler. Aftalerne indebærer bortfald af eventuelle studieafgifter under forudsætning af ligevægt i antal udvekslinger mellem de to institutioner. Danske studerende, der er interesseret i et studieophold på en udenlandsk uddannelsesinstitution, hvormed der enten ikke er en udvekslingsaftale, eller hvor kvoten for udvekslinger er udnyttet fuldt ud, har mulighed for at ansøge den udenlandske institution om et studieophold med betaling af studieafgifter.

De danske studerende kan få SU med til udlandet, hvis opholdet er meritgivende. I begrænset omfang kan der desuden opnås tilskud til rejse- og opholdsudgifter primært i Europa, bl.a. fra EU's og tilsvarende uddannelsesprogrammer, eller gennem nationale, institutionelle eller private støttemuligheder. Udvekslingsopholdene har normalt en længde på mellem 3 måneder og 1 år.

¹ Arbejdsrapporten er udarbejdet af Sekretariatet for ministerudvalget for Danmark i den globale økonomi. Papirerne er sendt til Globaliseringsrådet som faktisk baggrund for Globaliseringsrådets diskussioner. Globaliseringsrådet kan ikke tages til indtægt for arbejdsrapporterne.

II. Udviklingstendenser i ind og udgående mobilitet

Tabel 1 viser antallet af danske studerende, der tager på et studie- eller praktikophold i udlandet af mindst 3 måneders varighed, og antallet af udenlandske studerende der kommer til Danmark på tilsvarende vilkår.

Tabel 1: Danske studerende på udveksling i udlandet og udenlandske studerende på udveksling i Danmark. Studieåret 2003/04. Antal i alt samt i procent af henholdsvis det totale antal studerende på videregående uddannelser og en årgang færdiguddannede 1)

	Danske studerende i udlandet			Udenlandske studerende i Danmark	
	Antal	I pct af bestand 2)	I pct af en årgang færdigudd. 3)	Antal	I pct.af bestand
LVU	3455	3,2%	33,3%	3913	3,6%
MVU	968	1,4%	6,2%	1086	1,5%
Kulturmin. uddann.	202	3,3%	17,4%	362	6%
I alt	4625	2,3%	17,0%	5361	2,9%

Kilde: CIRIUS

1) Tabellen bygger på institutionernes indberetninger til henholdsvis Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet og oplysninger indhentet fra Kulturministeriet. Undervisningsministeriets tal omfatter ikke sygeplejeuddannelserne og KVVU-uddannelserne. Det reelle omfang af udvekslinger på Undervisningsministeriets område er dermed større end de foreliggende tal viser. Tabellen omfatter både mobilitet, som foregår inden for rammerne af uddannelsesinstitutionernes udvekslingsaftaler og meritgivende studieophold uden for aftalerne (*free mover*).

2) Tallene for bestand og færdiguddannede omfatter LVU, MVU og kulturministeriets uddannelser, men ikke KVVU-uddannelserne.

3) På LVU-området er andelen af udvekslingsstuderende beregnet i forhold til en årgang færdiguddannede kandidater.

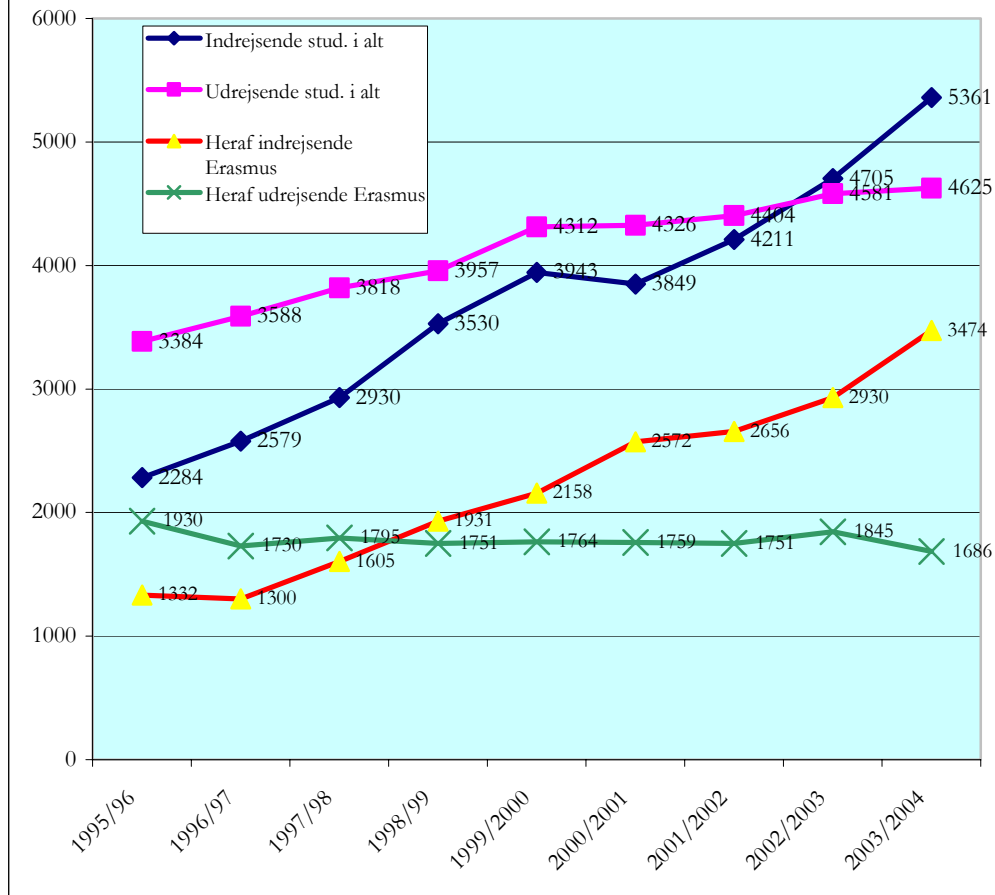
Der er forholdsvis stor variation i omfanget af mobilitet inden for de enkelte uddannelsessektorer. Størst mobilitet findes på universitetsområdet, som tegner sig for 3/4 af den samlede ind- og udgående mobilitet.

Godt hver tredje af en årgang universitetskandidater har været på studieophold i løbet af studietiden. Det gælder for ca. 6% af en årgang dimittender på MVU-området. Der foreligger ikke samlede tal for mobiliteten på KVVU-området.

Figur 1 viser udviklingen i antal studerende på udvekslinger til og fra Danmark fra 1995/96 til 2003/04. Både den ud- og den indgående mobilitet er steget konstant i hele perioden. I de seneste år er antallet af udenlandske studerende til Danmark steget kraftigst. Set i forhold til 1999/2000 er der en vækst på 36% i antallet af udenlandske studerende på udveksling i Danmark. Den udgående mobilitet er i samme periode steget med 7%. Siden 2002/03 kommer der flere udenlandske udvekslingsstuderende til Danmark end danskere, der tager ud.

Figur 1 viser også udviklingen i udvekslingerne inden for EU's uddannelsesprogram Erasmus. I begyndelsen af 1990-erne foregik over halvdelen af den danske udvekslingsmobilitet inden for rammerne af Erasmus-programmet. Programmet bidrager i dag til ca. en tredjedel af de danske studerendes udvekslingsaktiviteter, idet danske studerende i stigende omfang er interesseret i udvekslingsophold uden for Europa, der ikke dækkes af Erasmus-programmet. Erasmus-programmet betyder derimod fortsat meget for den udenlandske udvekslingsmobilitet til Danmark. Over 65% af de udenlandske studerende, der kommer til Danmark på udvekslingsophold, kommer med støtte fra Erasmus-programmet.

Figur 1. Udvekslingsstuderende til og fra Danmark I alt og Erasmus udveksling 1995/96 - 2003/04

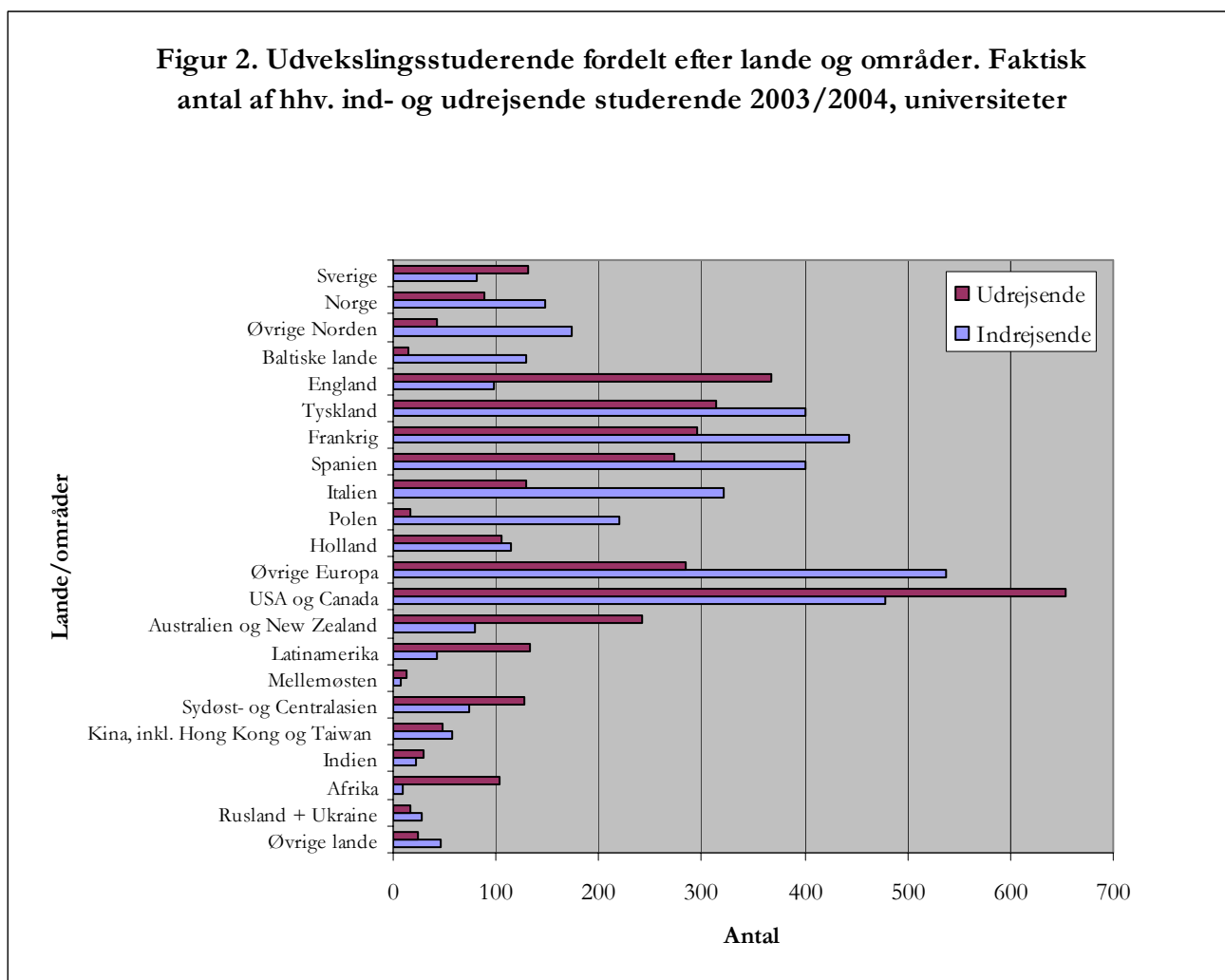
Kilde: CIRIUS.

Fra 1998/99 fik de daværende EU-ansøgerlande mulighed for at deltage i Erasmus-programmet.

III. Hvor tager de studerende hen, og hvor kommer de fra?

For at imødekomme interessen for studieophold uden for Europa søger danske uddannelsesinstitutioner at udvide antallet af samarbejds- og udvekslingsaftaler med oversøiske institutioner. Antallet af studerende, der kommer til Danmark på et udvekslingsophold fra oversøiske lande som USA, Canada og Australien, er dog mindre end antallet af danskere, der søger til disse lande. Det modsatte forhold gør sig gældende i forhold til de nye EU-medlemslande og det øvrige Europa, hvorfra der er en overvægt af indrejsende studerende i forhold til danske unge, der rejser til disse lande på udveksling, jf. figur 2, der viser antallet af ud- og indrejsende studerende fordelt på lande på universitetsområdet.

Figur 2. Udvekslingsstuderende fordelt efter lande og områder. Faktisk antal af hhv. ind- og udrejsende studerende 2003/2004, universiteter

Kilde: CIRIUS

I tabellen er medtaget lande, hvortil eller hvorfra mobiliteten har været større end 100. Udveksling med øvrige lande er grupperet i regioner: Norden, øvrige Europa mv.

Inden for rammerne af EU's udvekslingsprogrammer tilstræbes ligevægt i antal udvekslinger, men det er ikke et krav. Uden for Europa er der normalt et krav om absolut ligevægt i de udvekslingsaftaler, som indgås på institutionelt plan, og som omfatter bortfald af studieafgifter for de udvekslede studerende. Studerende kan imidlertid også tage på meritgivende studieophold uden for udvekslingsaftalerne som såkaldt "free mover" studerende. De studerende betaler i givet fald selv studieafgifter af egne midler eller via private fondsmidler.

Samlet set tiltrækker engelsktalende lande som USA, Canada, England, Australien og New Zealand 37% af alle danske udvekslingsstuderende. Andre meget besøgte destinationer er Tyskland, Frankrig og Spanien, der tiltrækker i alt 26% af de danske studerende.

Fra hele Europa inkl. de baltiske lande og Norden kommer i alt 78% af alle de udenlandske udvekslingsstuderende. Til sammenligning er det ca 60% af de danske universitetsstuderende, der tager til et andet europæisk land.

På MVU-området foreligger der ikke en detaljeret landefordeling, men udelukkende en opgørelse på regioner. Tendensen ligner den på universitetsområdet med en forholdsmæssig stor udgående mobilitet uden for Europa set i forhold til omfanget af studerende fra disse lande, der vælger at studere i Danmark.

IV. Fagfordelingen

Tabel 2 og 3 viser studenterbestanden og udvekslingsmobiliteten opgjort på hovedområder på henholdsvis universiteterne og mellemlange videregående uddannelser.

Den største mobilitet på universitetsområdet finder sted på det samfundsvidenskabelige fagområde både totalt set, og hvis udvekslingsmobiliteten vurderes i forhold til fagområdets samlede studenterandel. Den udgående mobilitet inden for naturvidenskab, teknik og sundhed er forholdsmæssigt mindre end fagområdernes andel af studenterbestanden. Med hensyn til fagfordelingen blandt de udenlandske udvekslingsstuderende i Danmark udgør samfundsvidenskabelige studerende over halvdelen af samtlige udenlandske studerende. De udenlandske humanistiske studerende udgør en væsentlig lavere andel end de humaniorastuderendes andel af den samlede studenterbestand. Inden for fagområderne natur og teknik er der forholdsmæssigt flere udenlandske studerende end danskere, der rejser ud. Antallet af udenlandske studerende inden for disse fagområder er også større end fagområdernes andel af studenterbestanden.

Tabel 2: Totale antal universitetsstuderende samt antallet af danske universitetsstuderende på udveksling i udlandet og udenlandske udvekslingsstuderende i Danmark fordelt på fagområde. I procent i 2003/04

Fagområder	Bestand af studerende	Danske studerende på udveksling i udlandet	Udenlandske studerende på udveksling i Danmark
Humaniora og kunst	36%	33%	18%
Samfundsfag	32%	46%	51%
Naturvidenskab	14%	8%	12%
Teknik	9%	5%	17%
Sundhedsfag	9%	8%	2%
I alt	100%	100%	100%

Kilde: CIRIUS

På MVU-området er der både totalt set og forholdsmæssigt en stor andel danske studerende på udveksling i udlandet inden for humaniora og navnlig indenfor pædagogik. De udenlandske udvekslingsstuderende i Danmark studerer hovedsageligt inden for de tekniske fagområder, jf. tabel 3.

Tabel 3: Totale antal MVU-studerende, antal danske MVU-studerende på udveksling i udlandet og udenlandske udvekslingsstuderende på MVU-uddannelser i Danmark fordelt på fagområder. I procent 2003/04

Fagområder	Bestand af studerende	Danske studerende på udveksling i udlandet	Udenlandske studerende på udveksling i Danmark
Humaniora og pæd.	57%	73%	30%
Samfundsfag	5%	6%	5%
Teknik	15%	15%	61%
Sundhedsfag	23%	6%	4%
I alt	100%	100%	100%

Kilde: CIRIUS

For eventuelle faktuelle spørgsmål: Chefkonsulent Jette Kirstein, Undervisningsministeriet, CIRIUS, telefon 33 95 70 96